

ACC. N:R. *M. 9328:1-35.*

Landskap: *Halland*
Härad: *Halmstad.*
Socken: _____
Uppteckningsår: _____
Upptecknat av: *Runa Ljungkvist*
Adress: _____
Berättat av: _____
Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

* avskrift, originalet finns hos fil. dr. fröken
Lauri Petri, Halmstad.

Gamla minnen från Halmstad (avskrift)

Hembygden.

Som barn var jag mycket för att rita och
berätta. Men jag måste få en annan väg än
jag önskat. Men när äldreans dagar kommer
går tanken tillbaka till flydda tider utan
att man tänker det. - Det som är längst
bort ligger mest klart. Barndomen och
hembygden hör samman. Det känns som
en ljus vila att ståna en stund och tän-
ka sig in i den tiden. Livets gång med
sina prövningar och även underbara upp-
levelser får man kämpa sig igenom.
Dessa gamla minnen vill man ha för
sig själv. Minnet är äldreans vän.
Ett långt smalt land-

skap vid kusten. En liten Residentstad.
En Å gick igenom staden, stättbyggd, en
ås gick fram vid ena ändan därifrån kunde
de man se ut över staden och havet,
man kunde räkna gator och hus och bä-
tar. Staden hade varit befäst. De som
vittnade det gamla slottet och vallarna
och en gammal Stadsport. I staden
inom bearna var det Kyrka och torp
och allt som skulle vara, Rådhus och
Stadshus. Tivoli, en underbar plats, an-
lagd på ett stycke av vallarna som gick
till ån. Befolkningen var Köpmän, hand-
verkare alla slag. En stor gammal fab-
rik, så blev det en till. Det var fiska-

re även laxfiske. Så var det jämnväg och
stor sjöfart. Det kom mycket timmer
för att sedan fraktas utrikes. Mycket
folk körde själv vitt timmer efter his-
sar och orar till staden och hamnen.
Det var präktiga skolor och läroverk.

Den plats jag talar om
var ett varusområde. Det var skepps-
varv och gamla hus med sina tappar,
även Ryggästuga fanns det. Ett Kap-
teensboställe med vackra allier och Park-
utmed ån. Några större timrade hus
der bodde Sjökapten och Skeppare. I
de mindre bodde handverkare och
arbetare alla slag. Min Mormor var

ACC. N:R M. 9328:4

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Enka i många år, hennes man hade varit
handtverkare. Hon hade ett gammalt
hus, byggt som en gård. Boningshus och
en länga för verkstad, en länga för la-
ger och vrosthus, stora land för pota-
tis och grönsaker, behövde man mer
jord så fick man hyra utanför stan.
En hage, en gräsmatta omgiven av
fruktträd, och bärbuskar, och ett par bi-
kupor. Bredvid bakom träd och buskar
bodde grisen eller grisarna. På sista ti-
den blev det ju ordnat med Cemente-
ring och dikning, men Gris hade vi fast
det var Stad. Det hade alla derom-
kring. Han var familjemedlem. Alla,

som kom i ärendet eller besök skulle se
qvisen. Var det så att man inte tänkte
på det så när man skulle gå var det
alltid någon som påminde du skall väl
titta på qvisen och då måste man gå
med ut och titta och skryta hur stor
han blivit och hur gammal han var.

Det fanns rikt och välbärgat folk, men
det var ju den tiden sparsamt med
lönar och dåligt betalt för väl gjort ar-
bete. Det var mycket enkelt med allt
Det var stora barnskaror hade väl så
 varit flera generationer för det var
stor släkt och alla barnen hade så
många kusiner att hälla reda och

det var bara roligt. Men hade så roligt
man gjorde sig själva, hette det, det
var mycket humor, humor i gränsen var-
daglag, folket visade förmåga och
var och en sträade på sitt att förstå
sina barn så godt de kunde. Och för
det enkla hemmet, den härd där de fanns
och fick vara sig själva under alla
förhållande. — Der fanns Teater och dans-
banor, det kom Cirkus och Karusell,
ibland kom det en positivspelare med
en Apa. Men den dagen det kom
Zigenare till staden, då glömdes man
bort på hvilket sätt skolan låg, för
det var så roligt att titta på dem,

helst om de hade många barn med sig.

Ja, ungdomsåren försvann
så blev det att försörja sig själv. Det
var Amerikafeber. Mycket ungdom och
även familjer med barn gav sig iväg.
De skrev tillbaka till anhöriga och ta-
lade om sina besvärigheter och skol-
kamrater längtade hem, men ändå upp-
manade de andra att komma efter och
resa dit för de skulle ju bli stora för-
tjänster och mycket nöje. Ja, så gick
var och en sin framtid till mötes, och
det gamla gick som vanligt.

I ett gammalt torp

bodde ett par systrar, brodern hade va-
rit sjöman, men genom olyckshändelse
mindre arbetsfö. Systrarna var högst
stättlig kvinna, såg barsk ut, men ha-
de ett godt hjerta, hon hade styget;
hade tagit sig an 2 st. föräldralösa
barn. Flickans föräldrar reste till A-
merika, skulle skicka pengar, men
det kom inga. Gossens far omkom på
sjön, modern dog i sorg. Flickan fick
hon 5 kr. i månad, gossen ingenting.
Kommun(?) hade plats för dem på landet.
Om kommunen tjänade brodern 5 kr. i
veckan vid vävet, vintern var det mind-
re. Själ fick hon 5 i månaden för en

Skomakare. Han fick veta att spela på
lotteri. Han skulle vinna pengar till
giftermål. Så en gång hade han sparat
lite slantar och så fick ännu några
hundra kronor, de skulle gifta sig
till hösten. Så en dag talade han om
att han köpt lottsedlar för allra-
man. Då slog hon upp förlovingen
Han for till Köpenhamn. Hon fortsat-
te som vanligt att arbeta med sina
grisar. Sin byggnad hembesöks mest
om sommaren plöjades grönt och från
köken i stan avskedades i hinkar. Pärmen
fick hjälpa till så fort de var så
stora att de kunde. - En månad före

ACC. N:R M. 9328:11.

11.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jul slaktades den ene och saltades vi
blev det mat i huset, den andre sål-
des vi blev det kontanter. Ingen blev
värling med fästman. Till Jul kom det
Julklappar till barnen och vid den
tiden det köptes nya qvarn vi kom
det pengar till dem. Och vi en dag
på vintern kom han med båten till
staden. Han gick först i någon grann-
stuga eller verkstad. En stor kapp-
räck, randig i granna färger som det
brukades den tiden satte han i sin
sig utanför fästmanbron så att den
synes åt alla håll men själv satt
han kvar och pratade och lit bjöds

sig på kaffe och hade även sylt med
sig att tugga även mest åt barnen.
Då han kom ut var kappväcken för som-
men, han förstod vem som hämtat
den. Vid fönstret i det stora köket
ställdes en bänk för yket - på en lång
vägg stod en träsoffa och så var sko-
makaren installerad. Barnen var
glada, farbror Petter köpte hem god
mat från torget som mor lagade åt
dem alla, han lade plantor i spar-
bössarna och vi talade han om roliga
historier på danska. Så gick vägen
och sommaren fort vid den härliga
kusten med sina badständer och

vakka natur. Så kom hösten, då blev
det kallt i köket och dåligt lyse, då
lockade storstaden och nya lottredlar.
Så gick vintern med Julklappar och peng-
ar till nya Qvinnor. Så kom våren, en dag
stod den gamla kappsäcken utanför
nagonstens och den hentades som förut
och så fortsatte det nästa år, tiden
flyr.

Men nu var tiden inne
att staden skulle revideras, alla de
gamla husen skulle rivas, de stod
på arrenderad jord. Det var sorg för
alla gamla och unga med för det var
ett trevligt läge. Men de kära gamla

käkarna märte bort. Per Johan var nu död, barnen stora, gossen gick till sjös på långtur, flickan kom i sin tur mycket ung med en dotter och fästman hade keat. Den unga modern märte ta ga plats i familj att försörja sig själv och läsa sig något. Den gamla ville inte lämna ifrån sig den lilla. Men hon måste ha något att leva av. Hon fick hushjelp när huset togs bort. Hon hyrde 1 rum och kök i bostadshus, det fick hon inte ha någon gris. Fästman var också död han fick aldrig någon vinst. Det var tungt allt. Så kom på besök en kvinna i 30-årsåldern

hennes föräldrar hade nyligen dött, hon hade fått ett barn. Hon var inte stark nog att ta något styvt arbete och handarbete betalades dåligt, kommunen ville ta hand om den lilla, då blev hon försviqlad. Hon kom nu att söka bröst hos moster Hanna. Hon bad henne stanna med sitt barn lite, hon hade fattat ett beslut. Det gick och gär väl än en sjukdom som kallas jäver, på läkarspråk Cerebrala sjukdom. Det var barnen den angrep och hade vissa symptom och kräfter, svaga i benen, katig rygg, stort huvud och slöhet och and-

sa lidande. Hennes mormor hade en gång haft krusken att bota den, en gammal läkare hade skickat till henne patienter, hon gjorde det så bra, hennes mor kunde det också och själv hade hon krusken. Men inte kunde hon nu börja utan vidare. Hon tog mod till sig gick till Stadsläkaren, en barsk herre, men det rades, att han kunde ha hjertat på rätt ställe. Hon bad om vitt ärende, bad om hjälp att få patienter, då öppnade han dörren och ködde ut henne. Det var hon beredd på. Ett tvåvåningshus vid torget, en gammaldags

inkörsport. Prydd med uppstoppade föglar
och horn och huvud av skogens djur,
han var jägare, även växter och bän-
kar att ritta på. Det satt hon någon
timme, så gick hon in. Då var han
vänlig, gå hem sade han, jag skall
ta reda på huru ni har det. Dagen
derpå kom han i sällskap med en dam
och en Herre. När de såg det lilla
hemmet och de vil sköta barnen so-
vade de att göra vad de kunde. Något
kontanter lämnades dem och ett hopp
om att få behålla barnen. Några pa-
tienter nämndes inte. Det gick en tid
så började det komma en efter annan

med sina barn och hon botade dem. Sjä-
vera gick bland både Rika och fattiga
Hon hade tur med en Salva hon sjelo
tillagat smordes lederna och den svull-
na magen och lindades med linnebän-
der, en dryck av örter, apoteksvara.
De blev bra, deras lyfte försvann eller
mildeades, men matlust och ny kraft
fingo de alla. Leckia blev det bäst för
dem. Den andra kvinnan skötte hem-
met och barnen. De barn hon förtrod
fick nog av sig sjelo och stora barnska-
ror, men det var glädje när de hälsa-
de på. Hennas liv hade varit hårt
och försakande, hon hade lyckat det

ACC. N:R M. 9328:19.

19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Var meningslöst, men när hon såg Mord-
mars luckamma blickar och hörd bar-
nens friska skett försvann det bittra
i hennes ansikte och hon kände be-
löning och välriktelse och att hennes
liv haft en mening, som hon inte
drömt om.

Freja.

Frejas mor var änka. Hon var från Småland, en lång sexig gestalt. I unga år gifte hon sig, hennes man hade varit någon skryman, råkat ut för någon olycka och dog. Så stod hon vid 30 års ålder ensam med 5 små barn. Hennes gosse fick vid 10 års ålder plats hos en köpman i vår stad. Hans första omsorg var att skaffa bostad så att han kunde få mor och systor till sig. Den lille fick arbeta hårt för sina äre, men han skaffade de sina både bostad och pengar. Sedan blev det för alla

att arbeta. Modern gick i hjälphus. Det
var att tvätta i tvättstugan senast
kl. 4 på morgon och inte sluta före 8
på kvällen. Betalningen var 50 högst
75 öre om dagen och maten för så lång
arbets tid och så hårt arbete.

Det var ju lite skolgång, men smäflis-
korna fick hjälpa till i andreas hem
med att vaggas och se till andreas smä-
ben. Betalningen lite mat och kaffe,
någon gång ett förklädsbyg eller ett
huord kläde. När de blevo större tog
de platsen, besto senare till Köpenhamn
der de fick mera betaldt och sedan
gifte sig.

En-
alltid

hitt-

2a,
n

sk
a

em-

snäll, hon hjälpte oss så mycket hon kunde. Hon hade en passning hos ett par äldre fina damer och så lagade och stoppade hon tvätt åt modern.

Men inte bara oss. En bor födde sina barn i hemmen den tiden. Dit kom Freja om än aldrig så fattigt, det betydde ingenting för henne, kunde hon genom sina damer eller dem, hennes mor arbetade åt skaffa någon hjälp med mat och kläder, så var det hennes nöje. - En flicka saulade hon till symöte om vintern, hon lärde oss brodera med billiga material, virka ry och klippa till kläder åt oss själva

och våra ryckon. Lech så lade vi till-
samma och hade kaffeser och vill-
seor och så hade vi roligt. Jag förstår
inte, men fastän hon stannade så kunde
hon sjunga. De sjöngos våra skolsånger
och folksånger, och vi växte ju, blev stö-
re damer, Sjömansånger och Kärleksvisor.
Lech så lärde hon oss att bli koketta
och pynta oss liksom hon. - En gång
då vi var tillsammans kom hon på den
idén att vi skulle anlägga Prinsesse lugg
eller Viktoria lugg, som det hette efter
Kronprinsessan. En flicka till vid
hennes ålder hjälpte åt att klippa
Det var på hösten, då vi skulle vara

finna till "Mårtens gås" för den frädes
der på trakten. Men det fick hon rätt
tråkigt för och vi andra med, först vä-
ra kvinnor och så andra som inte ha-
de med det att göra, men ungdomen
tyckte det var trevligt, så hur det var
vi fina här det blev "Mårtens gås", för
då skulle vi spinga i hemmen hos hvar
andra och hos andra också.

Men före den hade vi
stora marknader i oktober. Det var
snitt om kontanter för oss, men Freja
hjälpte oss att lotta bort våra arbeten
Gungstolsmattor av fuk?garn, dukar, väs-
kor och våra virkade Visitchalar av Posit

glansigt Viktoria quen fick vi beställning
på. På marknaden måste en del Jul-
klappar köpas.

Det var stänga vindar den tiden, så
vi måste hjälpa till att sticka oss och
de våra värma klamper av hemsprunnet
quen så vi måste vara slitiga. Och så
hadde vi mycket anna att bestyra. Allt
vatten skulle hentas från en brunn
der igen högs upp varje morgon om
vintern och tvätten fick sköljas vid än
om det var alldeles så kallt. Så var det
många små barn så var det arbetsamt
Det bästa var att det fanns stora vin-
dar att hänga på.

Ger vi hade fi flickor våra bakdagar till
Jul, vi var ibland rätt så många. Treja
var chef. Små tagkakor, skorpar hälften
rågsviit och hälften vetemjöl, vetelevare
med kussin, kringlor, pepparkakor och
klenätter. - Juldagarna var det stillsamt
det var kykkan och så skulle man be-
röka sjuka och det fanns det gott om,
så våra kakor gick nog åt.
dungröten hjälpte förskräckligt den tiden
der var för mycket stora fabriker och der
skövlades ungdomen och medelåldern. I
sängen låg mannen eller kvinnan i vis-
ta stadiet i ramma kunn lakte och sov
små barn och den övriga familjen.

flickor. De gjorde hurr och härmade hennes stamning. Men gossarna tyckte om henne. Hennes mor tog emot ungkarls-
kvätt så hon kom ju till fäls med några
ett svagdricksbryggeri i närheten Nysse.
satte några. Våren vinterkvällen fick
hon dem att ta ut släderna(?) där vi
kunde ritta många och så stegade det
nedför en lång back och ut på ån och
så rundt. Då fick våra systrar vara
med och mor med om hon hade lust.

På hösten när det var
månfrost var vi ute på ångarna och
sprang änklek och luffat. Det gick
inte ännu för en flicka över tolv år att

var ute och leka på dagen annars, så det blev inget friluftsliv, om det ingen var som ordnade det. Det var många som klandrade Freja. Hon var slarvig, det var ingen som lurade Freja. Hon var lat, som inte tog sig riktig plats men hon arbetade flitigare än många andra.

Staden gick framåt, det byggdes runt omkring oss särskilt ett bygge nära oss. Bygghästar och hans bror Verkmästaren gick dagligen genom vår hage, bygget använde vår brunn så vi blev bekanta. Så var det lustresor om sommaren till närliggande vackra platser. Verkmästaren bjöd Freja. Ja, om flickorna fick följa

med. Ja det fick vi någon av våra ryckon också. En god vän till honom skulle vara med. De lämnade henne pengar att köpa mat för och så hjälpte de henne att ordna, så vi hade så mycket mat och ett stort välskap var vi när vi på Vondagsmorgonen steg på tåget. Och riktigt hade vi. Sent på kvällen kom vi hem, det mesta av maten hade vi hem, men det blev kalas i hagen med dagen efter. Denne man friade till Freja hemma hos hennes mor en Vondags förmiddag, men då blev Freja sjuk, hon hade lidit så mycket smädlek för sin stamning under sin uppväxt och sedan. - Han hade sin

bror Byggmästarens familj och flera hög-
dragna släktingar. Nej det had hon inte
mod och krafter till. Hennes värld var
bland sjuka och fattiga, de hämnade hen-
ne inte. Och hennes mor sade till honom
att det passade nog inte, för om hon fick
något mer att ha han om så skulle hon
med sitt goda hjärta ge bort mycket och
det vore nog inte så bra. Den dagen sjuk-
nade Heja, hon var så sjuk så hon grade
en. ett par veckor var det över, och då var
hon rej lik igen.

Vår älsklingsplats under kommunen var
strandén och dit kunde vi se vyerna med
En läkare hade sagt henne att gå till gym-

nastik, det var bra för bröstet och slankning
och det passa så bra vid skunden och från
furst kann en bärk det väste det al så
vi hade att klättra i.

Så kom bärtiden vi hade rätt långt så det
blev mest lingon. Så mycket lingon Freja
drog ihop, hon plöjde själv och hon fick
från släktingar i Småland. Hon skaffade
sillfjeringar men dem gjorde hon rena
med lusslut, så stötte hon bären, så
gav de i Småland. Då behöver man inte
rocker och så får mera plats i källan. Så
hade hon själv vinterförråd och så kunde
hon ta med sig till gårdarna, ställen där
bären behövde något till potatisen, när

husfar, som skulle bort på arbete, fått ta
den iovelbit som fanns.

Till Kyrkan ville hon att vi skulle gå
högtider och böndar och på husförhör. Det
var inget tvång, men när Freja hade tid,
så följde hon med. Och fastän hon stannade,
så kunde hon sin Katekes.

Jag brukar när jag sitter och tänker på gamla
minnen att skriva dem. Skrev detta förra
vintern, jag vänder dem för jag tycker
att min Freja var en slumryster så god
som någon.